

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Tuniská republika

[Všeobecné informácie o krajine, 2023](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Vnútropolitický vývoj. Zložitá politická a hospodárska transformácia, ktorá nasledovala po revolúcii v Tunisku v roku 2011 a následnej zmene režimu, spôsobila, že Tunisko zažíva už 10 rokov dlhotrvajúci hospodársky pokles. Krajinu tiež ovplyvnila nestabilita a konflikty v regióne, najmä v susednej Líbyi. Hospodársky rast bol utlmený a nezamestnanosť pretrvávala na vysokej úrovni (16,6 %), pričom miera nezamestnanosti bola oveľa vyššia u žien a mladých ľudí.

Po rokoch ekonomickej stagnácie, paralýze politickej scény a neschopnosti nepopulárnej vlády reagovať na dopady pandémie vypukli v krajine protesty, ktoré trvali od januára do júna 2021. Reakciou prezidenta Kaisa Saieda bolo pozastavenie činnosti parlamentu (7/2021) vedeného konzervatívnou islamistickou stranou Ennahda a odvolanie premiéra H.Mechichiho. Na základe čl. 80 ústavy o núdzovom stave začal prezident vládnuť pomocou dekrétov. Dňa 29.9.2021 bola vymenovaná historicky prvá tuniská premiérka p. Najla Bouden Romdhane, geologička s malými politickými skúsenosťami. Tá v prvom verejnom prejave uviedla, že boj proti korupcii bude najdôležitejším cieľom novej vlády. Sľúbila tiež zvýšiť životnú úroveň Tunisianov a obnoviť ich dôveru v štát. Politická kríza v TN prudko eskalovala (3/2022), keď viac ako polovica členov parlamentu uskutočnila online schôdzu s cieľom odvolať prezidentove dekréty. KS reagoval rozpustením parlamentu a vyhlásením (3/2022), že neusporiada voľby do troch mesiacov, čo bol posledný krok v prechode k vláde jedného muža. Všetky strany z celého politického spektra a silné odborové zväzy protestovali a odvolávajúc sa na ústavu žiadali prezidenta, aby rýchlo voľby usporiadal.

Rozpustenie vlády a Zhromaždenia ľudových zástupcov prezidentom K. Saiedom v júli 2021 malo údajne riešiť korupciu a všeobecnú nespokojnosť s politickými elitami. Nová tuniská ústava, ktorá bola schválená v referende s 30,5% percentnou účasťou (7/2022), dáva oveľa viac právomocí prezidentovi K. Saiedovi, čím zosilnil svoju kontrolu nad tým, čoho sa kritici obávajú, že ide o prechod do novej éry autokracie. Výsledky volieb, ktoré sa uskutočnili v decembri 2022 pravdepodobne nevyriešia sociálno-ekonomické a politické problémy obyvateľstva, ktoré je hlboko nespokojné s politickým zriadením.

Tuniské hospodárstvo vedené tak, aby uprednostňovalo vlastné záujmy sa muselo vyrovnáť s mnohými výzvami od globálnej finančnej krízy v roku 2008 a od Arabskej jari v roku 2011. Po revolúcii a sérii teroristických útokov, vrátane útokov na odvetvie cestovného ruchu, bariéry hospodárskeho začlenenia naďalej prispievali k pomalému hospodárskemu rastu a vysokej nezamestnanosti. Tunisko sa zameralo na posilnenie vývozu, zlepšenie podmienok pre cestovný ruch a získanie zahraničných investícií, ktoré sa stali ústrednými prvkami ekonomiky krajiny. Kľúčový vývoz teraz zahŕňa výrobky textilného a odevného priemyslu, potravinárske výrobky, ropné produkty, chemikálie a fosfáty, pričom približne 80% vývozu smeruje na trhy hlavného tuniského ekonomického partnera EÚ.

Tunisko sa usiluje o zvýšenie zahraničných investícií a spoluprácou s MMF prostredníctvom Dohody o rozšírenom fonde (Extended Fund Facility agreement) sa snaží vyriešiť fiškálne nedostatky.

Ekonomická situácia. 28. septembra 2018 dokončila Výkonná rada Medzinárodného menového fondu (MMF) štvrté hodnotenie ekonomického programu Tuniska, ktoré bolo

podporené dohodou v rámci nástroja rozšíreného fondu (Extended Fund Facility EFF). Rozhodnutím rady sa Tuniskej republike sprístupnilo 176,7824 mil. SDR (približne 247 mil. USD), čím sa celkové čerpanie zvýšilo na 984,9309 mil. SDR (približne 1,4 mld. dolárov). V roku 2022 Tunisko pokračovalo v rokovaní o pôžičke s MMF, ktorú však v apríli 2023 prerušil prezident K. Saied po odvolaní ministerky priemyslu, baní a energetiky Neilu Nouira Gonji, ktorá viedla vyjednávania s MMF.

Na prekonanie zlej hospodárskej situácie, zorganizoval Katar v roku 2016 darcovskú konferenciu "Tunisko 2020", ktorá priniesla významné prísľuby z Perzského zálivu, z ktorých sa mnohé ešte stále vyplácajú. Katar poskytol 1,25 mld. USD, Nemecko 1,35 mld. USD, SA prísľúbila 750 mil. USD a Kuvajt 500 mil. USD. V januári 2019, Saudská Arábia poskytla Tunisku pôžičku vo výške 500 mil. USD po návšteve korunného princa Mohameda bin Salmána z návštevy hlavného mesta.

Hospodárske vyhliadky Tuniska sú naďalej veľmi neisté. Hospodárske oživenie v roku 2021 bolo pomerne mierne. Obavy o udržateľnosť dlhu zostali akútne v dôsledku zvýšeného fiškálneho deficitu a potrieb financovania. Tunisko ako čistý dovozca energií a obilnín je zraniteľné kvôli prudkému nárastu svetových cien komodít v dôsledku vojny na Ukrajine. Urýchlenie oživenia a zabezpečenie makroekonomickej stability si bude vyžadovať rýchlu realizáciu štrukturálnych reforiem.

HDP v roku 2021 vzrástol o 3,1 %, keďže úspešné zvládnutie pandémie COVID-19 od druhého polroka a zvýšené očkovanie umožnili uvoľnenie obmedzení mobility v celej krajine. Hospodárske oživenie bolo pomerne mierne vzhľadom na silný pokles HDP o 8,7 % v roku 2020, ktorý bol najvýraznejší v regióne MENA.

Predpokladá sa, že rast v Tunisku dosiahne v roku 2022 úroveň medzi 3,3 % až 3,5 %, pričom ho podporí postupné globálne zotavovanie z pandémie. Očakáva sa, že rast sa nakoniec zvýši, ale v strednodobom horizonte zostane skromný na úrovni približne 3,5 % ročne, pričom ho budú brzdiť už existujúce štrukturálne problémy a hospodárske dôsledky a neistota v súvislosti s vojnou na Ukrajine a súvisiacimi sankciami.

Miera nezamestnanosti. Už pred nástupom pandémie COVID-19, bola v Tunisku vysoká miera nezamestnanosti. V 3. štvrtroku 2021 sa zvýšila na 18,4 % v kombinácii s miernym znížením účasti pracovnej sily. Miera nezamestnanosti je obzvlášť vysoká medzi mladými ľuďmi, ženami a na západe krajiny. Miera nezamestnanosti mladých ľudí vo veku 15-24 rokov je 36 % a až 85 % je nezamestnaných vo veku do 35 rokov. 40 % nezamestnaných má vysokoškolské vzdelanie a 75 % nezamestnaných vysokoškolákov tvoria ženy. V roku 2022 ostáva nezamestnanosť na úrovni 16 %.

Miera inflácie rastie. Devalvácia tuniskej meny viedla k nárastu cien a miere inflácie, ktorá sa odhaduje na 7,8 % v roku 2022.

V dôsledku pandémie COVID-19 a súvisiacich cestovných obmedzení navštívilo Tunisko v roku 2020 len **1,8 mil. turistov po rekordnom** počte 9,4 milióna v roku 2019. V dôsledku toho celkový počet turistických lôžok v roku 2020 klesol o 80 % v porovnaní s rokom 2019. Príjmy z cestovného ruchu klesli z 2 mld. USD v roku 2019 na 716 mil. USD v roku 2020 (pokles o 64 %). Spotrebiteľské ceny v roku 2020 vzrástli o 5,6 %, čo je menej ako v roku 2019 (6,7 %).

Menovou jednotkou je tuniský dinár (TND), ktorý sa delí na 1000 miliamov. Existujú mince v hodnote päť, 10, 20, 50, 100 a 500 milimov a mince v hodnote jeden, päť a 10 dinárov. Dinárske bankovky sú v nominálnych hodnotách päť, 10, 20, a 50. Výmena 50-dinárskych bankoviek môže byť problémom. Tuniská republika aplikuje politiku pevne stanoveného kurzu.

S tuniským dinárom sa môže obchodovať len v Tunisku a jeho vývoz z krajiny je nezákonný. Dinár je konvertibilný pre transakcie na bežnom účte (exportno-importné operácie, prevody investičného kapitálu, zisky, splátky pôžičiek alebo lízingu, licenčné poplatky atď.) Na niektoré devízové operácie sa vyžaduje povolenie centrálnej banky. V prípade dovozu tuniské zákony zakazujú uvoľnenie tvrdej meny z Tuniska ako platby pred predložením dokumentov preukazujúcich, že tovar bol do Tuniska dodaný.

Vývoj priemerného, ročného výmenného kurzu TND k EUR a USD

rok	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022
TND/USD	0.6156	0.5905	0.51	0.4671	0.4159	0.3813	0.3421	0.3559	0.3601	0.3352
TND/EUR	0,46	0,44	0,46	0,41	0,36	0,29	0,32	0,30	0,31	0,31

Zdroj: NBE, ECES

Miera chudoby. Vláda po nástupe demokracie v roku 2011 zaviedla programy na zlepšenie stavu vzdelávania, zdravotnej starostlivosti a infraštruktúry v krajine a ich celkový vplyv bol hmatateľný. Rozdiely však pretrvávajú a miera chudoby v Tunisku je v niektorých vidieckych regiónoch až 30 %. Očakáva sa, že miera chudoby dosiahne 3,4 % v roku 2022 a 3,1 % v roku 2023. Počet chudobných a zraniteľných osôb by mal klesnúť z 18,9 % v roku 2022 na 17,7 % v roku 2023 a neočakáva sa, že sa vráti na predkrízovú úroveň skôr ako v roku 2024.

V ťažko dostupných oblastiach je pitná voda a elektrina dostupná len pre 65% ľudí. Takmer polovica chudobného obyvateľstva je tak bez vody a elektriny. Počet žien, ktorým sa poskytuje predpôrodná starostlivosť, je vo vidieckych oblastiach o 35% nižší a miera úmrtnosti dojčiat je výrazne vyššia.

Vybrané ekonomické indikátory

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/2021	2021/2022	2022
Rast HDP v%	3,09	0,97	1,12	2,24	2,55	1,51	-9,34	3,1	2,24
Nominálny HDP (mld. USD)	50,27	45,78	44,36	42,17	42,69	41,77	42,5	46,48	45,64
HDP na 1 obyv. (USD)	4511,28	4060,7	3890,13	3656,51	3661,19	3545,07	3570,64	3867,3	3763,01
Zahraničný dlh (%HDP)	51,5	55,4	62,3	70,9	77,5	71,8	87,6	80	91,37
Bežný účet (%HDP)	-8,6	-8,4	-8,3	-9,7	-10,04	-7,8	-6	-6,8	-9,8
Celková bilancia (%HDP)	-3,12	-4,95	-5,87	-5,61	-4,27	-3,61	-9,06	-7,72	-7,41
Priame zahraničné investície (mld.USD)	1,02	0,97	0,62	0,81	0,99	0,81	0,59	1,367	1,309
Devízové rezervy (mld.USD)	7,9	7	5,4	6	4,9	6,8	7,6	8,7	8,1
Miera nezamestnanosti (v %)	15,06	15,16	15,56	15,33	15,46	15,13	16,59	16,82	16,1
Miera inflácie (v%)	4,63	4,44	3,63	5,31	7,31	6,72	5,64	5,71	7,8

Počet obyvateľov (mil.)	11,14	11,27	11,4	11,53	11,66	11,78	11,9	12,02	12,13
-------------------------	-------	-------	------	-------	-------	-------	------	-------	-------

Fiškálny rok končí 30. júna, Zdroj: MMF

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Priemyselný sektor, v ktorom tradične dominuje textilný priemysel, vďaka kvalifikovanej a konkurencieschopne platenej pracovnej sile, čoraz viac priťahuje investície do segmentov s vyššou pridanou hodnotou, ako je farmaceutický priemysel, elektronika, automobilový a letecký priemysel. S cieľom oživiť širšie hospodárstvo sa plán obnovy na roky 2019 - 2020 snažil zvýšiť konkurencieschopnosť kľúčových odvetví krajiny. Priemyselná výroba sa na HDP podieľa približne jednou šestinou a zamestnáva rovnaký podiel obyvateľstva. Rozvoj výroby v Tunisku sa v minulosti stretával s dvoma hlavnými ťažkosťami: dodávky surovín a energie sú nedostatočné a domáci trh je obmedzený. V dôsledku reforiem sa tuniská priemyselná výroba stala oveľa diverzifikovanejšou, s novými investíciami do výroby a vývozu mechanických a elektromechanických zariadení, ropných produktov a chemikálií. Textilný sektor však stále zostáva neprimerane veľký a viac ako tretina všetkých výrobných prevádzok sa nachádza len v Tunise. Tuniský priemyselný sektor tvorí 4 934 podnikov s 10 a viac zamestnancami, z ktorých 2 164 sú úplne vyvážajúce podniky. Tieto podniky zamestnávajú 517 475 osôb. Tuniský maloobchodný trh však zostáva v porovnaní so severoafričskými partnermi, najmä Marokom a Egyptom, nedostatočne rozvinutý.

Sektor uhľovodíkov. Tuniský ťažobný ropný priemysel je skromný. Súčasné zásoby sa odhadujú na 1,7 mld. barelov ropy, 90 mld. metrov kubických zemného plynu a 1,32 mil. metrov kubických kondenzátu. Zásoby ropy sa pri súčasnom objeme ťažby považujú za dostatočné na 45 rokov. Produkcia nestačí na uspokojenie domáceho dopytu a v roku 1993 sa Tunisko zmenilo z čistého vývozcu na čistého dovozcu ropy. Výhľad Tuniska je však jasný. Má v ponuke niekoľko ropných polí, o ktoré majú zahraničné spoločnosti veľký záujem.

Hlavnými tuniskými ložiskami ropy sú El Borma, Ashtart a Sidi el Kilani, zatiaľ čo hlavnými ložiskami plynu sú ložisko El Borma, kde sa ťaží pridružený plyn, a ložisko Miskar na mori. V súčasnosti sa na ťažbe uhľovodíkov podieľa 28 tuniských a zahraničných spoločností. Medzi zahraničné spoločnosti patria Agip, EHT, British Gas, Samedan Oil, Marathon Oil, Kuwait Foreign Petroleum Exploration Company (Kufpec), Total, Fina, Neste Oy, Oranje Nassau, Union Texas Petroleum, Pluspetrol, EGEP a Walter Enserch.

Zemný plyn má v tuniskom energetickom sektore čoraz väčší význam. Miskarské podmorské plynové pole v Gabeskom zálive dodáva približne 85 % tuniského zemného plynu. Ropné pole El Borma pokrýva približne tretinu domáceho dopytu, v súčasnosti približne 1,1 mld. m³ ročne.

Textilný priemysel. Tunisko patrí medzi 15 najväčších dodávateľov odevov na svete a jeho výhodou je blízkosť európskeho trhu. Je piatym najväčším dodávateľom do Európskej únie. Ďalšími dôležitými výrobkami sú pracovné odevy a spodná bielizeň. Hlavnými zahraničnými investormi v odevnom sektore v Tunisku sú Francúzsko, Nemecko, Belgicko a Taliansko.

Textilný a odevný priemysel tvorí približne 2 094 priemyselných podnikov s 10 a viac zamestnancami, z ktorých 1 656 vyrába výlučne na vývoz. Odvetvie poskytuje najväčší počet pracovných miest vo výrobnom sektore. Zamestnáva 205 911 osôb, čo predstavuje 46 % všetkých pracovných miest v tomto sektore.

Automobilový sektor. Tunisko nevyrába žiadne vozidlá, ale má montážny priemysel, ktorý montuje dovezené časti vozidiel. Vláda využíva systém kvót na obmedzenie počtu vozidiel, ktoré sa môžu do krajiny dovážať, aby podporila nákup lokálne montovaných vozidiel.

Poľnohospodárstvo zohráva v tuniskom hospodárstve kľúčovú úlohu, keďže tvorí 12 % HDP a 16 % pracovnej sily. Úzke väzby s EÚ ovplyvnili poľnohospodársku politiku v krajine, vrátane kontroly trhu a techník spracovania potravín. Tunisko je masovým producentom a vývozcom datlí, citrusov a olivového oleja a zároveň dováža pšenicu, cukor, zeleninu, jačmeň, sóju a kukuricu. Na krajinu pripadá 5 až 10 % olivového oleja a 30 až 45 % datlí dovážaných Spojenými štátmi. Za posledné dve desaťročia zaznamenal poľnohospodársky maloobchod rozvoj, ktorý podporili distribučné miesta vrátane hypermarketov a supermarketov. Vláda ponúka investorom až 50 % daňové úľavy na podporu nákupu moderného poľnohospodárskeho vybavenia s cieľom zlepšiť poľnohospodárstvo.

Cestovný ruch. Tunisko je významnou turistickou destináciou, ktorú ročne navštívi asi 2 - 4 milióny turistov. Vďaka bezpečnostným opatreniam, ktoré zvyšujú dôveru turistov, a slabému dináru, ktorý zatriktívňuje dovolenku v Tunisku, zažíva sektor cestovného ruchu renesanciu. Aby však bol tento rast udržateľný, sú potrebné investície do modernizácie a zlepšenia podpornej infraštruktúry. Okrem toho si väčšina historických a kultúrnych pamiatok vyžaduje značný prílev finančných prostriedkov na obnovu. Napriek tomu, zásluhou pokračovania v budovaní svojej rýchlo sa diverzifikujúcej turistickej základne vyhlíadky tohto odvetvia sú dobré. S lepšou organizáciou a investíciami má sektor cestovného ruchu veľký potenciál stať sa významnou hnacou silou udržateľného rozvoja krajiny.

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

TN je členom prakticky všetkých významných medzinárodných organizácií a regionálnych zoskupení ABEDA, AfDB, AFESD, AMF, AMU, AU, BSEC (observer), CAEU, CD, EBRD, FAO, G-11, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC (national committees), ICCT, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRCs, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC (NGOs), LAS, MIGA, MONUSCO, NAM, OAS (observer), OIC, OIF, OPCW, OSCE (partner), UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNOCI, UNWTO, UPU, WCO, WFTU (NGOs), WHO, WIPO, WMO, WTO

Medzinárodná spolupráca

Spolupráca medzi EÚ a Tuniskom sa rozvíjala na základe asociačnej dohody podpísanej v roku 1995. V roku 2012 bola spolupráca ďalej posilnená privilegovaným partnerstvom.

Výskum a inovácie sú kľúčovým pilierom týchto vzťahov: Tunisko bolo v júni 2003 prvou krajinou v južnom Stredomorí, ktorá podpísala s EÚ dohodu o vedecko-technickej spolupráci. Dohoda nadobudla platnosť v apríli 2004.

Od 1. januára 2016 je ako jediná africká a jediná arabská krajina pridružené k programu Horizont 2020. Tunisko využilo špecifickú podporu v rámci nástroja na podporu politik (PSF) v rámci programu Horizont 2020, ktorej odporúčania boli spracované v záverečnej správe predloženej v septembri 2019 príslušným zainteresovaným stranám v Tunisku počas konferencie TESI, Journées "Tuniso-Européenne Science et Innovation".

Tunisko zohráva aktívnu úlohu aj v dvoch euro-stredomorských iniciatívach: PRIMA a BLUEMED.

V júni 2022 nadobudla platnosť dohoda o pridružení Tuniska k programu EÚ pre výskum a inovácie Horizont Európa 2021 - 2027. Tuniské subjekty pôsobiace v oblasti výskumu a inovácií sa teraz môžu v plnej miere zúčastňovať na programe za rovnakých podmienok ako subjekty z členských štátov EÚ. Dohoda sa uplatňuje so spätnou účinnosťou od 1. januára 2021.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) Podnikateľská legislatíva

V posledných rokoch po sebe nasledujúce vlády pokročili v potrebných štrukturálnych reformách s cieľom zlepšiť podnikateľské prostredie v Tunisku, vrátane zlepšeného zákona o konkurze, investičného kódexu a zákona umožňujúceho verejno-súkromné partnerstvá. Tuniská vláda tiež podporila podnikanie prijatím zákona o zakladaní podnikov. Tuniská vláda tiež prijala "zákon o organickom rozpočte", ktorý má zabezpečiť väčšiu rozpočtovú transparentnosť a oboznámiť verejnosť s vládnymi investičnými projektmi počas trojročného obdobia. Tieto reformy pomôžu Tunisku prilákať zahraničné aj domáce investície.

Medzi silné stránky Tuniska patrí blízkosť Európy, subsaharskej Afriky a Blízkeho východu, dohody o voľnom obchode s EÚ a veľkou časťou Afriky, vzdelaná pracovná sila a veľký záujem o prilákanie priamych zahraničných investícií (PZI). Napriek tomu pretrvávajú značné byrokratické prekážky pre investície. V tuniskom hospodárstve zohrávajú veľkú úlohu štátne podniky. Neformálny sektor, ktorého podiel na celkovom hospodárstve sa odhaduje na 40 až 60 %, zostáva problematický, keďže legálne podniky sú nútené konkurovať pašovanému tovaru.

Daňový systém

Daňové zaťaženie je 20,6%, (priame dane 63,3% a nepriame 36,7%). Malé podniky s obratom 30 000 TD/rok môžu byť od dane oslobodené. Podniky s obratom do 100 000 TD platia paušálnu daň 1500 TD/mesačne. Malá remeselné podniky platia ročný paušál 100 DT respektíve 200 DT, ak sú v meste. Základná sadzba dane z výnosu spoločnosti je 30%. Zvýšená sadzba 35% sa aplikuje na finančné domy, telekomunikácie, poisťovacie spoločnosti, baníctvo, rafinérie a distribúciu palív. Naopak znížená sadzba 10% platí na umeleckú výrobu, poľnohospodárstvo a rybolov. Daň sa platí zo zisku, teda po odpočítaní nákladov: amortizácie (lineárne, progresívne alebo regresívne), úhradu pohľadávok (pochybné pohľadávky sa uznávajú len v určenom limite), dary a subvencie v rozsahu 2% obratu. Spoločnosti sa zdaňujú zrážkou alebo zálohovo v troch termínoch (jún, september a december vždy po 30%).

V prípade **dovozu spotrebného tovaru** pri colnom konaní sa skladá záloha 10% ceny tovaru formou preddavku na daň. Ročné zúčtovanie sa aplikuje len v prípade, že spoločnosť nesídli v Tunisku alebo sa daní pri zdroji. Ďalšie dane, ktoré platia podniky: 1% alebo 2% z objemu mzdových prostriedkov pred zdanením na odborné vzdelávanie (u strojárskych odborov 1%, ostatné 2%). Príspevok do fondu na ubytovanie pracujúcich vo výške 1% objemu mzdových prostriedkov pred zdanením.

Založenie podniku, registrácia, navýšenie/zníženie kapitálu je spoplatnené sumou 100 TD. O takýto zápis je možné požiadať úrady jedenkrát za tri roky, inak je sadzba vyššia. Dane, ktoré platia priemyselné podniky sú vyplácané miestnej samospráve vo výške 0,2% obratu, maximálne vo výške 100 000 TD, nesmie byť však nižšia, ako splatná daň z nehnuteľnosti, ktorá je 2% z ceny 1 m² vynásobená rozmerom zastavanej plochy a zvýšená o premenlivú sadzbu 8-14%. Pri nezastavanej ploche je daň 0,3% z predajnej ceny pozemku.

Daň z príjmu fyzických osôb: odpočítateľná položka pri dani z príjmu fyzických osôb je 10%, u starobných dôchodkoch je 80%. Daň z príjmu je uvalená na každú fyzickú osobu s miestom pobytu v Tunisku. Nerezidenti platia dane z príjmu v mieste príjmu. Zľavy na dani sa poskytujú v

případe životného poistenia a rodinám. **Daň z príjmu je progresívna.** Najbežnejšia sadzba pre rozmedzie 1500-5000 TD je 15% (ďalšie sadzby: 5-10 000/20%, 10-20000/25%, 20-50000/30%, viac ako 50000/ 35%). Príjmy do 1500 TD sú od dane z príjmu oslobodené. Od daní sú ďalej oslobodené príjmy z úrokov uložených devíz, ďalej sú od zdanenia oslobodené úroky zo sporiacich vkladov vo vybraných sporiteľniach.

Daň z pridanej hodnoty (DPH): základná sadzba DPH je 18%, znížená sadzba 6% platí na hnojivá, umelecké výrobky, liečivá, potraviny a lekárske služby, sadzba 12% sa uplatňuje na výpočtovú techniku, služby a ceny malých automobilov. Alkohol, kožušiny, výrobky presného strojárstva a drahé kovy sú zafážené daňou 29%. DPH zaplatená na vstupe je odpočítateľná. Pri dovoze spotrebného tovaru sa zadržiava záloha vo výške 10% už v priebehu colného konania. Nulová DPH je na chlieb, cukor, olej zo zŕn, mlieko, paradajkový pretlak, kuskus, knihy a noviny. Od DPH je ďalej oslobodená letecká a námorná doprava a bankové poplatky.

Ostatné dane:

Spotrebná daň vo výške 25 – 68,3% sa vymeriava na tvrdého alkoholu a luxusné automobily. Automobilové paliva, tabak, víno a pivo sú zafážené osobitnou sadzbou.

Zápis nehnuteľnosti do katastra je spoplatnené 5% z ceny nehnuteľnosti, v prípade podniku platí znížená sadzba 2,5%. Dedičstvo a dary medzi manželmi sú zdanené sadzbou 2,5%, medzi súrodencami 5% a ostatnými príbuznými 25-35%. V prípade právoplatného rozsudku o zaplatení pokuty sa hradí daň 5% z hodnoty sankcie. Daň z dojednanej poistnej zmluvy za dopravu je poplatok z poistného, ktorý je vo výške 5% pre lodnú a leteckú dopravu a 10% pre ostatné druhy dopravy.

Zákon o rozpočte 2019 (Loi de finance 2019) zaviedol nasledovné novinky: oslobodenie od daňového zafázenia počas prvých 4 rokov pre nové podniky s výnimkou podnikov poskytujúcich finančné služby, energetické podniky (okrem obnoviteľných zdrojov), realitné kancelárie, miestnu spotrebu a obchod a telekomunikácie, pre ktoré výnimka platí do roku 2020. Výhody je potrebné začať čerpať do 2 rokov po založení podniku. Ak sa podnik nachádza v zóne regionálneho rozvoja I alebo II, výhoda je ďalej rozšírená o 5 alebo 10 rokov ďalších rokov podľa kategórie zóny regionálneho rozvoja.

Daňové zafázenie podnikov sa znižuje na 13,5% (od roku 2021, deklarovaného v roku 2022) pre podniky pôsobiace v nasledujúcich oblastiach: elektrotechnika a elektronika, strojárstvo, výroba vozidiel, lietadiel, lodí, vlakov a ich náhradných dielov, výroba káblov, call centrá, informačné technológie (vývoj SW a spracovanie dát), balenie produktov, logistika a výroba plastov. U veľkoobchodov sa daň 35% aplikuje od 1.1.2020. V období 1.1.2019 - 31.12.2020 sa zavádza pre hotely, ktoré podstúpia modernizáciu, daňová úľava vo výške 25% z preinvestovanej sumy, ak hotel súčasne neprepustí po dobu rekonštrukcie personál.

Bankový sektor

Podľa informácií tuniskej centrálnej banky (CBT) je v Tunisku 30 bánk, z toho 23 onshore a sedem offshore. Medzi zahraničné banky patria tri islamské banky, dve banky poskytujúce mikroúvery a financovanie MSP a 18 komerčných univerzálnych bánk. Po páde bývalého režimu boli spoločnosti, banky a nehnuteľnosti, ktoré patrili rodine zosadeného prezidenta Ben Alího, dané pod nútenú správu a postupne privatizované.

Domáce úvery súkromnému sektoru poskytnuté bankami predstavovali v roku 2017 podľa správy bankového dohľadu CBT 68,3 % HDP. Podľa Svetovej banky je táto úroveň vyššia ako priemer regiónu MENA 56,7 %. V prieskume Svetovej banky Doing Business 2019 sa Tunisko zlepšilo v hodnotení jednoduchosti prístupu k úverom zo 105. miesta v roku 2018 na 99. miesto v roku 2019. V pobrežných regiónoch sa nachádza 87 percent bánk, pričom len v samotnej väčšej oblasti Tunisu je to približne 41%. Aktivity tuniského bankového systému sa uskutočňujú najmä v 23 pobrežných bankách, ktoré v roku 2017 predstavovali 92% aktív, 93% úverov

a 97% vkladov. Ponúkajú identické služby zamerané na väčšie tuniské podniky. Prítom malé a stredné podniky a fyzické osoby majú často ťažkosti s prístupom k bankovému kapitálu v dôsledku vysokých požiadaviek na zabezpečenie.

Zahraničné banky môžu v Tunisku otvárať pobočky a vykonávať operácie v rámci offshore režimu a podliehajú dohľadu centrálnej banky.

Vládne nariadenia kontrolujú sadzby úverov. Konkurencia medzi mnohými tuniskými bankami má za následok znižovanie úrokových sadzieb; banky však často kladú na úvery podmienky, ktoré dlžníkom spôsobujú oveľa vyššie náklady ako samotné úrokové sadzby. Medzi tieto neúrokové náklady môžu patriť požiadavky na zábezpeku vo forme záložného práva na nehnuteľnosti. Požiadavky na zábezpeku sú vysoké, pretože banky čelia regulačným ťažkostiam pri vymáhaní zábezpeky, čo zvyšuje náklady.

Okrem bánk a burzy cenných papierov je v tuniskej ekonomike k dispozícii len málo účinných mechanizmov financovania. Skutočný trh s dlhopismi neexistuje a štátny dlh predaný finančným inštitúciám sa opätovne neobchoduje na formálnom, transparentnom sekundárnom trhu. Súkromný kapitál zostáva v tuniskom finančnom systéme nie je rozvinutý. Firmy majú problémy so získaním dostatočného kapitálu, zabezpečením svojich transakcií a predajom svojich podielov v úspešných investíciách po ich splatnosti. Trh mikrofinancovania zostáva nedostatočne využitý, pričom dominantným veriteľom v tejto oblasti je mimovládna organizácia Enda Inter-Arabe.

Duševné vlastníctvo

Tuniská ústava z roku 2014 zaručuje ochranu duševného vlastníctva. Tunisko má právne predpisy o priemyselnom vlastníctve, autorských právach a je zmluvnou stranou niekoľkých medzinárodných dohovorov a zmlúv v oblasti duševného vlastníctva. Tunisko je členom Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO), signatárom Zmluvy o patentovej spolupráci a zmluvnou stranou Madridského protokolu o medzinárodnom zápise ochranných známk. Národný inštitút pre normalizáciu a priemyselné vlastníctvo (INNORPI) je agentúrou zodpovednou za patenty a ochranné známky. Tuniská organizácia na ochranu autorských práv je agentúrou zodpovednou za autorské práva. V roku 2016 Tunisko podpísalo dohodu s EÚ, ktorá umožňuje automatickú patentovú ochranu v Tunisku prostredníctvom Európskej patentovej organizácie. Dohoda nadobudla platnosť v decembri 2017.

V rôznych tuniských zákonoch o duševnom vlastníctve je zakotvené rovnaké zaobchádzanie so zahraničnými registrujúcimi a tuniskými štátnymi príslušníkmi. Požiadavky na registráciu a udržiavanie tuniských patentov, ochranných známk a autorských práv sú v porovnaní s podobnými požiadavkami v Európe jednoduché a relatívne lacné. Vytvorenie špecializovaného súdu pre duševné vlastníctvo v roku 2014 tiež výrazne zvýšilo rýchlosť a kvalitu rozhodnutí v oblasti presadzovania práva.

Patenty. Patentový úrad skúma patentové prihlášky len z hľadiska formy. Patentová prihláška sa spolu s udelením patentu uverejňuje v úradnom vestníku. Námietky proti patentovej prihláške sa musia podať do dvoch mesiacov odo dňa podania prihlášky. Žiadosti o vydanie patentových listov by sa mali podať skôr, ako bol vynález zverejnený, používaný alebo inak dostatočne zverejnený, aby sa mohol uviesť do praxe. Doba ochrany patentovaného vynálezu je dvadsať rokov od dátumu podania patentovej prihlášky. Práva z patentu možno previesť alebo postúpiť na tretie osoby vrátane dedičov podľa dedičského práva.

Dizajny a priemyselné vzory. Dizajny a priemyselné vzory môžu byť zapísané do registra. V súvislosti so žiadosťou o zápis dizajnu alebo priemyselného vzoru sa nevykonáva prieskum novosti. Každá zainteresovaná strana, ktorá podala prihlášku v súvislosti s rovnakým alebo

podobným dizajnom alebo vzorom, môže podať žiadosť o výmaz dizajnu alebo vzoru porušujúceho práva na príslušnom súde.

Zápis dizajnu alebo priemyselného vzoru sa udeľuje na päť, desať alebo pätnásť rokov odo dňa podania žiadosti o zápis. Zápis dizajnu alebo priemyselného vzoru, ako aj jeho výmaz alebo postúpenie sa uverejňujú v úradnom vestníku a zapisujú sa do registra dizajnov. Neexistujú žiadne ustanovenia týkajúce sa povinného spracovania alebo licencovania dizajnu alebo priemyselného vzoru.

Autorské práva. Tuniský zákon o autorských právach z roku 1994 určil autorské práva ako právo vlastníka diela mať výlučné právo na rozmnožovanie diela v hmotnej podobe bez ohľadu na jeho druh a na prezentovanie svojho diela verejnosti. Chráneným dielom môže byť dielo literárne, vedecké alebo umelecké, bez ohľadu na jeho hodnotu alebo účel, na ktorý je pripravené.

Podľa zákona je autorské právo platné počas života autora a trvá päťdesiat rokov po jeho smrti. Autorské právo k fotografickým dielam platí podľa zákon dvadsaťpäť kalendárnych rokov odo dňa dokončenia diela. Autorské právo je prevoditeľné predajom, úplne alebo čiastočne. Týmto zákonom sa tiež zriadila tuniská inštitúcia na ochranu autorských práv.

Každá strana, ktorá nerešpektuje autorské práva vymedzené zákonom, je povinná zaplatiť náhradu škody vlastníkovi tohto práva. V zákone sa tiež stanovujú peňažné sankcie za porušenie alebo porušenie autorských práv. Osoba, ktorá poruší zákon, môže byť povinná zaplatiť pokutu od 500 do 5 000 TD.

Ochranné známky. V dôsledku odstúpenia Tuniska od Madriidskej dohody týkajúcej sa ochranných známok v roku 1988 by mal následne každý, kto má záujem chrániť právo na ochrannú známku, podať prihlášku ochrannej známky v Tunisku, aby zabezpečil svoje záujmy a mohol využiť ochranu podľa tuniských zákonov. Registrácia ochrannej známky je platná pätnásť rokov odo dňa podania žiadosti o registráciu. Môže sa predlžovať na neurčito na podobné časové obdobia. Bližšie informácie je možné získať na: [IPR Country Guide: Tunisia Legal Information \(infoprod.co.il\)](http://IPR Country Guide: Tunisia Legal Information (infoprod.co.il))

Obchodné dohody. Tunisko má mnohostranné a dvojstranné obchodné dohody s približne 127 krajinami. Tunisko pristúpilo k Spoločnému trhu pre východnú a južnú Afriku (COMESA) v júli 2018. V januári 2008 vstúpila do platnosti asociačná dohoda Tuniska s EÚ, ktorou sa zrušili clá na priemyselný tovar. Tunisko a EÚ rokujú o plnohodnotnej dohode o voľnom obchode, ktorá však zatiaľ nebola uzavretá. Okrem toho je Tunisko signatárom Mnohostrannej agentúry Svetovej banky pre investičné záruky (MIGA), ktorá ponúka súkromnému sektoru poistenie politických rizík. Tunisko je členom Svetovej obchodnej organizácie a udržiava bilaterálne dohody s Tureckom a členskými štátmi Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO), ako aj multilaterálne dohody s ostatnými štátmi Ligy arabských štátov. Okrem toho je Tunisko členom Svetovej obchodnej organizácie (WTO) a signatárom Globálneho systému obchodných preferencií.

V roku 2013 tuniský parlament prijal Mnohostranný **dohovor OECD** o vzájomnej administratívnej pomoci v daňových záležitostiach.

Zóny voľného obchodu. Bizerte Harbor sa nachádza šesťdesiat kilometrov severne od Tunisu. Investície sú zamerané na elektroniku, farmaceutický a potravinársky priemysel. Druhá zóna voľného obchodu, v prístave Zarzis, sa nachádza 450 kilometrov južne od Tunisu, v blízkosti líbyjských hraníc. Zóna Zarzis sa rozprestiera na ploche viac ako 380 000 metrov štvorcových. Na zriadenie tejto zóny sa investovalo 20 mil. USD dolárov, z ktorých časť sa použije na rozšírenie prístavných zariadení v Zarzis. Prístav sa v súčasnosti okrem iných činností využíva na dovoz ropy z Líbye.

Verejn^é obstarávanie

Od roku 1989 sa verejn^ý sektor riadi zákonom, ktorý upravuje každú fázu verejn^{ého} obstarávania. Vláda zriadila aj Vyššiu komisiu pre verejn^é obstarávanie (HAICOP), ktorá dohliada na proces verejn^{ého} obstarávania a zadávania významných štátnych zákaziek. Vláda verejne podporuje politiku transparentnosti. Od septembra 2018 vláda dekrétom nariadila, aby sa všetky operácie verejn^{ého} obstarávania vykonávali elektronicky prostredníctvom ponukovej platformy Tuniský online systém elektronického obstarávania (TUNEPS). Napriek tomuto zákonu sa zdá, že súťaž vo verejných súťažiach je náchylná na korupčné správanie.

b) Zmluvná základňa

V oblasti obchodno-ekonomickej spolupráce neboli zatiaľ medzi Tuniskom a SR uzavreté žiadne zmluvné dokumenty. Medzi krajinami je od 1992 platná zmluva o zamedzení dvojitého zdanenia a zabránení daňovému úniku (Zmluva medzi vládou Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a vládou Tuniskej republiky o zamedzení dvojitého zdanenia a zabránení daňovému úniku v odbore daní z príjmu a majetku, podpísaná 14. marca 1990).

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

a) Priame zahraničné investície (PZI):

Vláda sa snaží zlepšiť podnikateľské prostredie a prilákať priame zahraničné investície. Prioritou je prilákanie a udržanie investícií, najmä v zaostalých regiónoch a zníženie nezamestnanosti. V Tunisku v súčasnosti pôsobí viac ako 3 350 zahraničných spoločností a vláda podporuje priame zahraničné investície orientované na vývoz v kľúčových odvetviach, ako sú logistika, elektronika, letecký a kozmický priemysel, automobilové súčiastky, telekomunikácie, stavebníctvo, textilný a odevný priemysel, kožiarsky a obuvnícky priemysel, poľnohospodársko-potravinársky priemysel a iný ľahký priemysel. Nedostatočná infraštruktúra v regiónoch má za následok koncentráciu zahraničných investícií v hlavnom meste Tunis a jeho predmestiach (58 %), v severnom pobrežnom regióne (25,7 %) a vo východnom pobrežnom regióne (9,7 %). Západné a južné regióny prilákali len 6,6% zahraničných investícií napriek špeciálnym daňovým stimulom pre tieto regióny.

Tuniský parlament **prijal v septembri 2016 zákon o investíciách (č. 2016-71)**, ktorý nadobudol účinnosť 1. apríla 2017 s cieľom podporiť zodpovednú reguláciu investícií. Zákon stanovil a potvrdil vytvorenie troch hlavných inštitúcií:

1. Vysoká investičná rada, ktorej úlohou je vykonávať legislatívne reformy a rozhodovať o stimuloch pre projekty národného významu (definované ako investičné projekty s hodnotou nad 50 mil. dinárov a 500 pracovných miest).
2. Tuniský investičný úrad, ktorého úlohou je riadiť investičné projekty v hodnote nad 15-50 mil. dinárov. Investičné projekty v hodnote nižšej ako 15 mil. dinárov riadi Agentúra na podporu zahraničných investícií (FIPA).
3. Tuniský investičný fond, ktorý spolufinancuje balíky zahraničných investičných stimulov.

Vysoká investičná rada je oprávnená poskytnúť ďalšie stimuly investičným projektom, ktoré sa považujú za mimoriadne alebo významné. Takéto výhody môžu mať podobu oslobodenia od dane z príjmu alebo dane z príjmov právnických osôb na obdobie až piatich rokov, príspevkov financovaných štátom na náklady na rozvoj infraštruktúry, investičného bonusu až do výšky 5 % celkových investícií do projektu alebo pozastavenia ciel a daní vybraných na zariadenia.

FIPA (založená už v roku 1995) je jednotným kontaktným miestom pre zahraničných investorov. Poskytuje informácie o investičných príležitostiach, poradenstvo o vhodných podmienkach na dosiahnutie úspechu, pomoc a podporu počas tvorby a realizácie projektu a sprostredkovanie kontaktov a presadzovanie záujmov u iných štátnych orgánov. Tunisko podporuje dialóg s investormi prostredníctvom kancelárií FIPA v celej krajine. Podľa investičného zákona majú zahraniční investori rovnaké práva a povinnosti ako tuniskí investori.

Zahraničné investície sú rozdelené do dvoch kategórií:

"**Offshore**" investície sú definované ako obchodné subjekty, v ktorých zahraničný kapitál predstavuje najmenej 66 % vlastného kapitálu a najmenej 70 % produkcie je určených na vývozný trh. V poľnohospodárskom sektore nemôže prekročiť 66% a zahraniční investori nemôžu priamo vlastniť poľnohospodársku pôdu.

"**Onshore**" investície obmedzujú zahraničnú majetkovú účasť na maximálne 49% vo väčšine nepriemyselných projektov. "Onshore" priemyselné investície môžu mať 100% podiel zahraničného kapitálu.

V máji 2020 vláda prijala dekrét č. 2020-316, ktorým sa stanovujú zjednodušené podmienky a postupy poskytovania koncesí na projekty a ich monitorovanie na základe nového prístupu verejno-súkromného partnerstva (PPP). Cieľom dekrétu je ďalej podporovať investície mladých podnikateľov (mladších ako 35 rokov) a projekty všetkých veľkostí, vrátane projektov s hodnotou nižšou ako 5,5 mil. USD.

V júli 2021 tuniský parlament schválil návrh **zákona o hospodárskej obnove**, ktorého cieľom je oživiť hospodárstvo a vyriešiť devízové priestupky. Cieľom zákona je podporiť investície do výskumu a vývoja, otvoriť úverovú linku v prospech podnikov postihnutých pandemiou COVID-19, zmierniť daňové zaťaženie developerov, poskytnúť úvery na bývanie s úrokovou sadzbou 3 % (splatné až na 40 rokov), povoliť otvorenie bankových účtov v cudzích menách a povoliť digitálne meny.

Uľahčenie podnikania

V správe Svetovej banky Doing Business 2019 sa Tunisko umiestnilo na 63. mieste z hľadiska jednoduchosť začatia podnikania. V rámci severnej Afriky sa Tunisko umiestnilo pred Egyptom (109), Alžírskom (157) a Líbyou (186) a za Mauritániou (46) a Marokom (34). Podľa správy trvá registrácia podniku v priemere 8 dní a stojí približne 115 USD (350 tuniských dinárov). [Business Enabling Environment \(worldbank.org\)](https://www.worldbank.org)

Agentúra na podporu priemyslu a inovácií (APII) je ústredným bodom pre registráciu podnikov vo všeobecnosti a pre nové podniky. APII sa pokúsila zjednodušiť proces registrácie podnikov vytvorením jednotného kontaktného miesta, ktoré ponúka registráciu právnych dokumentov na daňovom úrade, u súdneho úradníka, v úradnom vestníku Tuniska a na colnom úrade. Na tomto jednotnom kontaktnom mieste sa nachádzajú aj poradcovia z Agentúry na podporu investícií, ministerstva práce, Národného úradu sociálneho zabezpečenia (CNSS), pošty, ministerstva vnútra a ministerstva obchodu. Pred registráciou musí podnik najprv iniciovať online vyhlásenie o zámere. APII do 24 hodín zašle oznámenie o prijatí. Online ohlásenie projektu pre projekty v oblasti priemyslu alebo služieb pre domáce aj zahraničné investície je k dispozícii na adrese:

[On-line project declaration \(tunisieindustrie.nat.tn\)](https://www.tunisieindustrie.nat.tn)

Informácie o registrácii podnikov v poľnohospodárstve a rybolove, možno nájsť na adrese: www.apia.com.tn.

V oblasti cestovného ruchu sa spoločnosti musia zaregistrovať na Národnom úrade pre cestovný ruch na adrese:

<http://www.tourisme.gov.tn/pour-investir/prestations-administratives.html> .

Ústredným kontaktným miestom pre etablovaných zahraničných investorov a spoločnosti je Agentúra na podporu zahraničných investícií (FIPA): <http://www.investintunisia.tn>.

Tuniské zahraničné investície

Vláda nemotivuje investovať v zahraničí a transfer kapitálu do zahraničia je prísne kontrolovaný centrálnou bankou.

Podľa Agentúry na podporu zahraničných investícií (FIPA) celkový tok zahraničných investícií za rok 2020 predstavoval 670 mil. USD. V porovnaní s rokom 2019 to predstavovalo pokles o 28,8 %. Do priemyselnej oblasti smerovalo približne 56 % PZI, na druhom a treťom mieste sa umiestnili energetika (34%) a služby (9 %). Zahraničné investície do poľnohospodárstva boli na úrovni 1 %. Podľa FIPA tento prílev kapitálu (bez sektora energetiky) v roku 2020 vytvoril 9630 nových pracovných miest. Najväčším zahraničným investorom v Tunisku v roku 2020 bolo Francúzsko s objemom 164,5 mil. USD. Na druhom mieste bolo Taliansko s 58,3 mil. USD, nasledovalo Luxembursko s 38,4 mil. USD a Nemecko s 37,1 mil. USD. Tok priamych zahraničných investícií USA do Tuniska v roku 2020 predstavoval 8,8 mil. USD.

b) Energetika

Tuniský energetický sektor je dobre rozvinutý a takmer všetci obyvatelia majú prístup k národnej elektrickej sieti. Tunisko má v súčasnosti výrobnú kapacitu 5 653 megawattov (MW) inštalovanú v 25 elektrárňach, ktoré v roku 2020 vyrobili 19 709 GWh. Štátna energetická spoločnosť STEG kontroluje 91,7% inštalovanej kapacity výroby elektrickej energie v krajine a vyrába 82 % elektrickej energie.

Približne 97 % tuniskej elektrickej energie sa vyrába z fosílnych palív, najmä zo zemného plynu. V roku 2020 bolo takmer 57 % potrieb Tuniska v oblasti zemného plynu pokrytých dovozom (najmä z Alžírsk); miestna ťažba plynu pochádza z koncesíí národnej prieskumnej spoločnosti ETAP, ako aj z koncesíí zahraničných spoločností. Očakávané plynové pole Nawara, ktoré sa konečne začalo ťažiť začiatkom roka 2020, by po dosiahnutí maximálnej produkcie malo pomôcť znížiť celkový energetický deficit o 20 % a dovoz plynu o 30 %. Len 3 % tuniskej elektrickej energie sa vyrába z obnoviteľných zdrojov, vrátane vodnej, slnečnej a veternej energie.

Jedným z projektov využitia slnečnej energie je výstavba 500MW fotovoltaickej elektrárne, podľa tendra z roku 2019. Medzi víťazmi tendra boli významní medzinárodní hráči v oblasti fotovoltaiky vrátane: Scatec Solar (Nórsko), Engie (Francúzsko) a TBEA (Čína).

Tunisko malo v pláne uviesť do prevádzky dve jadrové elektrárne do roku 2019 s kapacitou 900 až 1000 MW. Dôležitým partnerom v tuniských plánoch jadrovej energetiky, pri výstavbe bolo Francúzsko. Tunisko opustilo tieto plány v roku 2015. Namiesto toho zvažuje ďalšie možnosti diverzifikácie svojho energetického mixu, napríklad využívaním obnoviteľných energií, uhlia, bridlícového plynu, skvapalneného zemného plynu a vybudovaním podmorského elektrického prepojenia s Talianskom.

Podiel energetických nosičov na celkovej výrobe elektrickej energie v %

Zemný plyn	75
Ťažký olej	15
Uhlie	0

Jadrové zdroje	0
Vodné elektrárne	9
Obnoviteľné zdroje	1,0

c) Veda, výskum a vývoj, inovácie

Podľa Bloombergovho inovačného indexu je Tunisko 59. najinovatívnejším štátom na svete, v regióne ho predstihla len Saudská Arábia. Tunisko prispieva na vedu a výskum 0,6% HDP.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a) Dovočný a vývozný režim, obchodná prax

Tuniskí spotrebitelia si postupne uvedomujú svoje právo očakávať, že tovar, ktorý kupujú, spĺňa určité normy, napríklad bezpečnostné. Výrobky dostupné na prosperujúcom paralelnom trhu v Tunisku často nespĺňajú prijateľné bezpečnostné normy.

Normy

Tunisko v súčasnosti prijíma normy ISO 9001, no zo zákona to nie je povinnosťou. V určitých sektoroch (napr. zdravotníctvo) však klienti nemusia spolupracovať s poskytovateľom, ktorý nie je držiteľom certifikátu. Národný inštitút pre normalizáciu a priemyselné vlastníctvo (INNORPI) je zodpovedný za stanovenie národných noriem a zaviedol postupy certifikácie ISO 14000. Mnohé podniky v priemyselnom sektore už získali certifikát ISO 9001.

Testovanie, kontrola a certifikácia

Tuniská akreditačná rada ([TUNAC](#)) je národnou akreditačnou agentúrou. TUNAC hodnotí a akredituje orgány posudzovania zhody (t. j. laboratóriá a inšpekčné a certifikačné orgány) v súlade s príslušnými vnútroštátnymi a medzinárodnými normami. TUNAC má dohody o vzájomnom uznávaní s Medzinárodnou spoluprácou pre akreditáciu laboratórií (ILAC) a Európskou spoluprácou pre akreditáciu (EA) na akreditáciu laboratórií na analýzu, skúšanie a kalibráciu.

TUNAC je tiež signatárom dohôd o vzájomnom uznávaní s Medzinárodným akreditačným fórom a EA na akreditáciu certifikačných orgánov pre systémy riadenia kvality a environmentálneho riadenia.

Na trhu môžu pôsobiť medzinárodné skúšobné laboratóriá a agentúry vrátane laboratórií a agentúr zo Spojených štátov.

Uverejnenie technických predpisov

[INNORPI](#) je zodpovedná za publikovanie a koordináciu tvorby noriem a štandardov a informácií s nimi súvisiacich, ako aj za vypracovanie všeobecných programov technických predpisov.

Obchodné bariéry

Tunisko má netarifné prekážky, ako sú dovozné licencie alebo kvóty na určité výrobky. Tieto sa vzťahujú najmä na spotrebný tovar, ktorý konkuruje tovarom vyrábaným na miestnej úrovni, alebo na tovar, ktorého domáca výroba sa považuje za nedostatočnú. Sektory, na ktoré sa vzťahujú dovozné kvóty sú poľnohospodárske výrobky a osobné automobily. Dovozné kvóty na automobily sú do určitej miery založené na počte tuniských automobilových komponentov použitých v automobiloch zahraničných výrobcov. Dovozcovia musia požiadať GOT o pridelenie kvót, aby mohli získať dovoznú licenciu. Hoci sa

tento systém kvót vzťahuje len na autá s malými motormi, tuniskí spotrebitelia nemôžu voľne dovážať zahraničné vozidlá súkromne z dôvodu prísnych devízových kontrol.

Tunisko dôrazne chráni svoj domáci farmaceutický priemysel. Všetok dovoz liekov kontroluje Ústredná lekáreň, štátny subjekt patriaci pod ministerstvo zdravotníctva. Poľnohospodárske výrobky vo všeobecnosti podliehajú vysokým dovozným clám a v niektorých prípadoch čelia ďalším dovozným prekážkam, ako sú napríklad kvóty. Tunisko často poskytuje preferenčné colné sadzby poľnohospodárskym výrobkom pochádzajúcim z arabských a severoafričkih krajín.

Postupy tuniských colných orgánov môžu byť pre dovozcov tiež veľkou prekážkou. Dovozcovia sa stretli s dlhšími lehotami pri colnom odbavení v dôsledku požadovaných, ale nie jednotne vykonávaných technických a kvalitatívnych kontrol.

Importné tarify

Dovezený tovar v Tunisku podlieha dovoznému clu až do výšky 200 % v závislosti na výrobku. Finančný zákon z roku 2018 zvýšil clá na niektoré výrobky na 15%, 30% až 36% na obdobie jedného až dvoch rokov. Väčšina týchto colných sadzieb bola v roku 2020 znížená. Colné sadzby však zostávajú na úrovni 36 % na výrobky, ako je prírodný med a avokádo, a na úrovni 30 % na výrobky, ako sú práčky a videomonitory.

Na mnohé výrobky sa vzťahuje úplné oslobodenie od cla, napríklad na podvozky autobusov a nákladných vozidiel, hydraulické motory, súčasti kotlov, plynové generátory, parné a hydraulické turbíny, čerpadlá a kompresory a stroje na chemické čistenie. Tovar podlieha dodatočnému poplatku za vybavenie colných formalít, ktorý v súčasnosti predstavuje 3 % z celkového cla zaplateného pri dovoze. Niektoré dovozy podliehajú aj dani z pridanej hodnoty (DPH). **Základné sadzby DPH v Tunisku** sú 7%, 13% a 19 %, pričom na väčšinu tovaru sa vzťahuje 19 % sadzba. Tunisko vypočítava DPH zo základnej ceny tovaru zvýšenej o dovoznú clá, príplatky a spotrebné dane. Spotrebná daň sa vzťahuje na niektoré dovážané a podobné miestne vyrábané položky. Sadzby na väčšinu výrobkov sa pohybujú od 10 % až po 150 %. Najvyššie sadzby sa uplatňujú na luxusný tovar. Na automobily s veľkým objemom motora sa tiež vzťahuje vysoká spotrebná daň, ktorej sadzby dosahujú 277 % v prípade benzínových motorov a 360 % v prípade dieselových motorov.

Tuniská colná stránka poskytuje online údaje o colných sadzbách.

Doklady požadované pri dovoze tovaru

Štandardné požiadavky na označovanie a značenie sú uvedené v zákone o ochrane spotrebiteľa z roku 1992 (zákon 1992-117). Tieto predpisy sa však nie vždy v plnej miere uplatňujú na miestne výrobky vyrábané pre domáci trh. Označovanie výrobkov vyrábaných na vývoz musí spĺňať medzinárodné normy.

V niektorých prípadoch môžu byť požadované ďalšie certifikáty, vrátane chemických osvedčení pri dovoze potravinárskych prídavných látok a ďalších materiálov používaných v potravinárskom priemysle, certifikát kvality ako aj kvantity. Pre celý rad produktov sa vyžadujú sanitárne certifikáty. Poľnohospodárske produkty rastlinné ako aj živočíšne podliehajú karanténe.

Slovenský tovar exportovaný na Tuniské územie podlieha colnému režimu EÚ, ktorý je úmerný ustanoveniam Asociačnej dohody uzatvorenej medzi EÚ a Tuniskom. Informácie je možné získať na [Clá \(europa.eu\)](http://Clá.europa.eu).

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Riadením zahraničného obchodu a realizovaním zámerov v zahranično-obchodnej spolupráci je poverené Ministerstvo obchodu a priemyslu Tuniska. Prezidentskými, vládnyimi, rezortnými, colnými a inými zákonmi, nariadeniami, smernicami a normami sú stanovené podmienky pre zahranično-obchodnú spoluprácu pre exportérov a importérov, ktorými môžu byť len tuniské firmy.

Vláda sa zameriava na posilnenie vývozných odvetví krajiny, prilákanie zahraničných investícií a zvýšenie cestovného ruchu. V roku 2020 smerovalo približne 74 % tuniského vývozu do Európskej únie.

Prvá obchodná zmluva EÚ a Tuniska bola podpísaná v roku 1969. Na túto zmluvu nadviazala Asociačná dohoda z roku 1995 (platnosť od 1998). V roku 2008 zmluvné strany vytvorili Zónu voľnej výmeny pre priemyselné výrobky, ktorá mala významný vplyv na industrializáciu krajiny. Ďalšou etapou prehĺbenia spolupráce mala byť Rozsiahla a komplexná dohoda o zóne voľného obchodu (ALECA), ktorá sa začala negociovať v októbri 2015, rokovania však nijako nepokročili, a preto boli v predvolebnom období 2019 prerušené. K obnove negociácií zatiaľ nedošlo.

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Medzi najväčšie vývozné komodity Tuniska patria izolované drôty a káble, ropa, olivový olej, pletené a háčkové odevy a doplnky. Táto skupina predstavuje viac ako jednu štvrtinu (27,9 %) celkovej hodnoty všetkého tovaru vyvázaného z Tuniska za rok 2021. Anorganické chemikálie predstavovali za rok 2021 najrýchlejšie rastúcu komoditu spomedzi najväčších exportných kategórií, a to o 60,1 % od roku 2020 do roku 2021. Na druhom mieste v zlepšovaní vývozných tržieb boli minerálne palivá, vrátane ropy prostredníctvom nárastu o 32,8 %. Materiály a predmety vyrobené z plastu zaznamenali tretí najrýchlejší nárast hodnoty, a to až o 22 %. Jediný pokles medzi najväčšími exportnými kategóriami Tuniska bol zaznamenaný pri živočíšnych alebo rastlinných tukoch, olejoch a voskoch.

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu vývoz/dovoz

Najväčšími obchodnými partnermi Tuniska sú Taliansko, Francúzsko, Nemecko, Španielsko, Líbya, Alžírsko, UK, Holandsko, Čína a USA. V roku 2020 Tunisko vyviezlo tovary v hodnote 14 mld. USD, čo predstavuje približne 1200 USD na každého obyvateľa tejto severoafrickej krajiny.

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR

V roku 2022 sa **export SR dostal na úroveň 94,41 mil. EUR** (2021 – 63,73 mil. EUR), čo predstavuje 33,31% celkového obchodného obratu (2020 – 30,99%). Najvyššie objemy v exporte SR do Tuniska tvorili komodity triedy XII: obuv, gamaše a podobné výrobky v hodnote 44,12 mil. EUR (v roku 2021 to bolo 30,39 mil. EUR), triedy XVI: stroje a mechanické nástroje, elektrické stroje, prístroje v hodnote 16,87 mil. EUR (v roku 2021 to bolo 14,51 mil. EUR), triedy XVII: vozidlá a dopravné zariadenia v hodnote 17,27 mil. EUR (v roku 2021 to bolo 7,68 mil. EUR) a triedy VII: plasty, kaučuk a výrobky z nich v hodnote 2,17 mil. EUR.

Import tuniských výrobkov do SR v roku 2021 dosiahol výšku 188,99 mil. EUR (v roku 2021 dosiahol výšku 143,48 mil. EUR) čo je 50,62% (v 2021 – 69,01%) vzájomnej obchodnej výmeny. Významnú časť tuniského importu do SR tvoria komodity triedy XVI: stroje a mechanické nástroje, elektrické stroje, prístroje v hodnote 139,65 mil. EUR (v roku 2021 to bolo 99,85 mil. EUR), triedy XX: rôzne výrobky (nábytok) v hodnote 30,58 mil. EUR (v roku 2021 to bolo 28,06 mil. EUR) a triedy XII: obuv, gamaše a podobné výrobky v hodnote 4,75 mil. EUR (v roku 2021 to bolo 3,809 mil. EUR).

Prehľad obchodnej výmeny medzi SR a Tuniskom (mil. EUR)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Export	58,73	70,309	67,78	75,95	59,59	63,73	94,41
Import	85,16	83,31	93,39	114,32	120,207	143,48	188,99
Obrat	143,89	153,61	161,17	190,27	179,79	207,21	283,4
Bilancia	-26,43	-13,021	-25,61	-38,37	-60,61	-79,75	-94,58

Zdroj: MZVEZ SR

Exportne najvýznamnejšie komodity SR umiestnené na trhu Tuniska v roku 2022

Trieda	Komodita	mil. eur	Podiel %
XII.	Obuv, gamaše a podobné výrobky	44,22	46,83
XVI.	Stroje a mechanické nástroje, el. stroje	16,87	17,86
XVII.	Vozidlá a dopravné zariadenia	17,27	18,29
VII.	Plasty, kaučuk, výrobky z nich	2,17	2,29

Najvýznamnejšie tuniské importné komodity dovezené do SR v roku 2022

Trieda	Komodita	mil. eur	Podiel %
XVI.	Stroje a mechanické nástroje, el. stroje	139,65	73,89
XX.	Rôzne výrobky, nábytok	30,58	16,18
XII.	Obuv, gamaše a podobné výrobky	4,75	2,51

Zdroj: MZVaEZ SR

Tunisko je dlhoročným a tradičným obchodným partnerom Slovenska. Napriek stále komplikovanej a turbulentnej situácii v ekonomike, Tunisku sa darí viac vyvážať do SR ako dovážať. Slovenská republika má s Tuniskom dlhodobu zápornú obchodnú bilanciu.

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Tunisko je pomerne otvorená spoločnosť a väčšina obchodných praktík sa podobá európskym. Podnikateľské prostredie je formálne. Odporúčajú sa obchodné obleky a zástupcovia spoločností by mali mať vždy k dispozícii vizitky. Výmena lacných darčiekov je bežnou praxou.

Úradným jazykom v Tunisku je arabčina, ale bežne sa hovorí po francúzsky, ktorý zároveň slúži ako obchodný jazyk. Stále viac Tunisianov hovorí po anglicky, taliansky a/alebo nemecky.

Tuniský trh, ako aj všetky ostatné arabské trhy veľmi rýchlo podlieha zmenám. Podmienky si vyžadujú odbornú flexibilitu. Je dôležité vedieť, že dohodnuté podmienky a termíny sa často menia a preto je potrebné byť pripravený a adekvátne reagovať.

Na obchodné schôdzky je vhodnejšie zvoliť termín v pracovných dňoch od pondelka do piatku. Pracovná doba zvyčajne trvá od 8 do 16 hod. Nedela je v Tunisku deň odpočinku. Množstvo firiem a škôl funguje i v sobotu, aj keď pracovná doba býva spravidla kratšia.

Stretnutia na obede alebo káve sú vhodným spôsobom na preverenie perspektívnosti ďalšej spolupráce.. Pre oba typy stretnutí je vhodné formálne oblečenie, a je vhodné si rezervovať dostatočne dlhý čas (cca 2 hod.), s tým, že dĺžka stretnutia sa odvíja aj od jeho „úspešnosti“.

Dochvilnosť patrí k základným požiadavkám, aj keď sa nedá vždy očakávať o miestnych partnerov, v dôsledku častých dopravných zápch alebo nedostatku parkovacích miest, predovšetkým v hlavnom meste Tunis, kde hrozí okamžité odtiahnutie vozidla.

Tunisia sú v komunikácii skôr nepriami – dôstojnosť je považovaná za hlavnú cnosť. Otvorené pochybovanie alebo priama konfrontácia je interpretovaná ako neúcta a môže hlboko uraziť, s rizikom ukončenia profesionálneho vzťahu. Naopak verbálny náznak súhlasu nemusí znamenať konečné stanovisko. I keď je Tunisko moslimská krajina, nie je tu vo zvyku používať oslovenie „Salama aleikum“, časté pre iné krajiny regiónu Blízkeho východu.

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Tuniská ekonomika a priemysel ponúka viaceré perspektívne oblasti pre slovenských exportérov, hlavne:

- **Energetika** - hoci v najbližšom období bude v Tunisku v oblasti energetiky naďalej prevládať výroba energie z uhľovodíkov, potenciál rastu výroby veternej a solárnej energie je značný. Tuniská vláda má veľký záujem o diverzifikáciu technológií obnoviteľných zdrojov energie. V máji 2019 parlament schválil návrh zákona na zlepšenie podnikateľského prostredia, ktorý umožňuje podnikom vytvárať samostatné účelové spoločnosti výhradne zamerané na výrobu energie. Táto zmena politiky umožňuje podnikom vyrábať energiu pre vlastnú spotrebu za konkurencieschopnejšie ceny.
- **Strojárstvo** – investície do výroby automobilových súčiastok na vývoz. Prevádzky určené na vývoz automobilových súčiastok na európske trhy sú perspektívne a niekoľko spoločností úspešne investovalo do tohto sektora.
- **Doprava** – slovenské spoločnosti by sa mohli zapojiť do veľkých infraštruktúrnych projektov prostredníctvom poskytovania inžinierskych služieb, projektovania, ťažkých zariadení, nových technológií, vysoko špecializovaných stavebných materiálov a bezpečnostných systémov.
- **Poľnohospodárstvo** – najvýznamnejšie trhové príležitosti existujú pre tovary a služby podporujúce miestne poľnohospodárstvo a poľnohospodársky spracovateľský priemysel, vrátane sójových bôbov a surového rastlinného oleja, kŕmnych obilnín a prísad, modifikovaných škrobov, enzýmov, genetiky, obilných síl, výťahov, traktorov, kombajnov, zavlažovacích systémov, pesticídov a strojov na spracovanie potravín/skladovanie.
- **Inovácie, výskum a vývoj** - účasť na vedecko-inovačných projektoch EÚ a Tuniska v oblasti IT, nanotechnológií, biotechnológií a obnoviteľných zdrojov energií.
- **Kúpeľníctvo** – vytvára priestor pre aktívnu turistiku v SR a je záujem o tento sektor turistického priemyslu, ale aj o zdravotnícky personál pre nemocnice.

c) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Zoznam kontaktov a webových stránok významných ekonomických štátnych inštitúcií

- [Zoznam a odkazy na jednotlivé ministerstvá](#)
- [Vládny portál](#)
- [Ministerstvo zahraničných vecí, migrácie a tuniských občanov v zahraničí](#)
- [Centrálne banky Tuniska](#)
- [Centrum ekonomických štúdií](#)
- [Economic Research Forum](#)
- <http://www.doingbusiness.org> - zadať Tunisko, zákony, dane, predpisy,
- <http://mkacdb.eu.int> - databáza EU pre uľahčenie vývozu

- http://europa.eu.int/comm/trade/index_en.htm - European Commission External Trade
- [EÚ a Tunisko – Asociačná dohoda](#)
- [Colné povinnosti voči EÚ](#)
- <http://www.newapproach.org>

Národný inštitút pre normalizáciu a priemyselné vlastníctvo (Institut National de la Normalisation et de la Propriété Industrielle - INNORPI)

Sídlo v Tunise: Rue 8451 n° 8 par la rue Alain Savary,
BP 57 - Cité El Khadra - 1003 Tunis - Tunisko
Tel: +216 71 806 758 / Fax: +216 71 807 071
E-mail: contact@innorpi.tn
Webová stránka: <http://www.innorpi.tn>

Regionálne centrum Sfax:

1, rue Bejaya 3000 Sfax, Tunisko
Tel: +216 74 298 223 / Fax: +216 74 211 356

Tuniská akreditačná rada (Conseil National d'Accreditation - TUNAC)

Adresa : 8, Rue de l'Assistance par la Rue Alain Savary,
Cité EL Khadhra 1003 Tunis, Tunisko
Tel: +216 71 806 431 / +216 71 806 916
Fax: +216 71 809 407
E-mail: tunac@tunac.tn
Webová stránka: <http://www.tunac.tn>

Kontaktné adresy:

Direction Générale des Douanes
Rue Asdrubal Lafayette, 1002 Tunis, Tunisia
Tel: (+216) 71-799-700
Fax: (+216) 71-791-644
<https://www.douane.gov.tn/>

Štátne sviatky

Tunisko uznáva celkom 11 štátnych sviatkov, ktoré majú historicko-politický aj náboženský pôvod. V prípade náboženských sviatkov (*) sú dni určované v závislosti na pozícii mesiaca, dátum sa teda môže líšiť o jeden až dva dni. Rovnako sa posúva aj začiatok islamského mesiaca pôstu Ramadán, ktorý trvá 30 dní, a je zakončený sviatkom Eid al-Fitr.

Pôvodný sviatok 14. januára oslavujúci koniec režimu prezidenta Zine al-Abidine Ben Alího v roku 2011 bol prezidentom Kaisom Saidom zrušený a nahradený dňom revolúcie 17. decembra, pripomínajúci deň seba upálenia predajcu zeleniny Mohameda Bouazíziho a vypuknutia protestov proti režimu Ben Alího v roku 2010.

- 1. januára – Nový rok
- 20. marca – Deň nezávislosti Tuniska 1956
- 9. apríla – Deň mučeníkov (potlačenie manifestácií za nezávislosť francúzskymi vojskami v roku 1938)
- 1. máj – Sviatok práce
- 2. máj – Eid al-Fitr (koniec Ramadánu, ktorý začína 2. apríla 2022, 23. marca 2023 atď.)
- 9.- 10. júl – Eid al-Kebír, alebo tiež Eid al-Adhá (obetovanie barana)
- 25. júl – Deň republiky (vyhlásenie Tuniskej republiky v roku 1957)
- 30. júl – Islamský nový rok

13. augusta – Deň žien (prijatie série zákonov, tzv. Code du statu personnel, kodifikujúce rovnosť žien a mužov v roku 1956)
15. október – Deň evakuácie (odchod posledných francúzskych vojsk z Tuniska v roku 1963)
8. októbra – Mould (narodenie Proroka Mohameda)
17. december – Deň revolúcie